

Discurs asupra metodei – René Descartes

PARTEA ÎNTÂI

Din tot ce există pe lume, bunul simț este acela care este distribuit în egală măsură tuturor, căci fiecare se crede atât de înzestrat cu el, încât și cei care sunt mai greu de mulțumit în alte privințe nu-și doresc, în general, să aibă o măsură mai mare decât aceea pe care deja o posedă din această calitate. Și este puțin probabil să se înșele cu toții: mai degrabă această convingere ar putea fi luată drept marturie asupra faptului că puterea dreptei judecări și a distingerii adevărului de falsitate, ceea ce se cheamă propriu-zis bun simț sau rațiune, este în mod firesc egală la toți oamenii și, drept consecință, diversitatea opiniilor noastre nu decurge din faptul că unul are mai multă rațiune decât altul, ci numai din faptul că ne conducem gândurile pe cai diferite, fără a ne fixa atenția asupra aceluși lucru. Căci a avea o minte sănătoasă nu este suficient; cea dintâi cerință este să o folosim în mod corect. Cele mai înalte minți sunt deschise celor mai mari vicii, tot așa cum sunt capabile de cele mai mari realizări, iar cei care merg foarte încet pot face progrese mult mai mari dacă din întotdeauna drumul drept decât aceia care, alergând, ratacesc departe de drum.

Cât despre mine, niciodată n-am crezut că mintea mea ar fi mai desăvârșită decât a altora în vreo privință; din contra, de multe ori mi-am dorit să le fiu egal altora în agerimea minții, în claritatea și originalitatea imaginației sau în bogăția și promptitudinea gândirii. Pe lângă acestea, nu cunosc alte calități care să contribuie la perfecțiunea minții; cât despre rațiune sau bun simț, dat fiind că este singurul lucru care ne deosebește pe noi, oamenii, de animale, vreau să cred că se găsește întreaga la fiecare om, și urmez în această privință părerea la care aderă toți filosofii, care spun că diferența dintre mult și puțin se aplică numai în cazul accidentelor, și nu și în cazul formelor sau naturii indivizilor care aparțin aceleiași specii.

Totuși, nu voi ezita să-mi marturisesc convingerea că am avut marele noroc să mă fi aflat, încă de timpuriu, pe anumite cai ce m-au condus către considerente și maxime din care mi-am făcut o metodă care, în opinia mea, îmi oferă mijloacele prin care să-mi înmulțesc treptat cunoștințele și să le înalț puțin câte puțin către cel mai ridicat punct pe care mediocritatea minții și scurta durată a vieții mele mă vor lăsa să-l ating. Căci am cules deja atâtea fructe încât, deși eram obișnuit să mă privesc pe mine însumi cu destulă neîncredere și contemplam cu un ochi de filosof diferitele indeletniciri și acțiuni ale omeniilor, de-abia dacă gasesc unul singur care să nu-mi mai pară zadarnic și nefolositor. Cu toate acestea, simt o mare împlinire gândind la progresul pe care consider că l-am făcut în cercetarea adevărului și nu mă pot opri să nu nutresc speranța în viitor, astfel încât cred că, dacă există vreo indeletnicire demnă printre oameni, niciuna nu este mai minunată și mai importantă decât aceea pe care am ales-o eu.

La urma urmei, este posibil să mă înșel și să iau drept aur și diamante o gramadă de bucăți de sticlă și aramă. Știu cât suntem de predispuși să ne înșelăm în privința noastră și cum trebuie să privim cu suspiciune acele judecări ale prietenilor noștri pe care aceștia le fac în favoarea noastră. Mă însărcinez însă că în acest discurs să descriu caile pe care le-am urmat și să-mi înfățișez aici viața ca într-un tablou, astfel încât fiecare să o poată judeca el însuși și, aflând de la alții parerile asupra acesteia, să capăt un nou mijloc de a mă instrui, pe care să-l adaug celor pe care obișnuiesc să le folosesc.

Astfel, intenția mea nu este de a-i invala pe ceilalți ce metodă ar trebui să urmeze fiecare pentru a-și conduce bine rațiunea, ci numai să descriu felul în care m-am străduit să o conduc pe a mea. Cei care se indeletnicesc să dea sfaturi trebuie să se considere, desigur, înzestrați cu mai multă îndemânare decât cei pe care îi sfătuiesc, iar dacă se înșeală cumva cât de puțin,

sunt expuși criticilor. Însa, cum aceasta scriere va este prezentata ca o simpla povestire istorica sau, daca vreti, o poveste in care, pe lângă câteva exemple demne de urmat, se vor gasi, poate, tot atât de multe din cele care nu ar trebui urmate, sper sa se dovedeasca utila unora fără a fi considerate jignitoare pentru alii, iar sinceritatea mea sa câștige aprecierea tuturor.

Încă din copilărie, eram deprins cu studiile; spunându-mi-se ca, prin ele, pot dobândi o cunoaștere clara și sigura a tot ceea ce este folositor în viața, îmi doream cu ardoare sa le învăț. Însa, de îndată ce am încheiat întreg ciclul de studii, la încheierea caruia se obișnuiește sa fii acceptat în tagma învățaților, mi-am schimbat complet opinia, căci m-am pierdut între atâtea îndoieli și erori, încât eram convins ca nu avansam deloc în încercările mele de a învăța, ci numai îmi descopeream neștiința la fiecare cotitură. Și totuși, studiam într-una din cele mai vestite școli din Europa, în care eram convins ca trebuie sa se afle oameni învățați, dacă mai exista așa ceva pe lume. Învățam tot ceea ce învălau și ceilalți și, nefiind multumit numai cu științele care ni se predau acolo, citeam în plus toate cartile care îmi picau în mână și care tratau acele științe care erau considerate mai curioase și mai rare. Cunoșteam părerea pe care și-o facuseră ceilalți despre mine și vedeam ca nu eram considerat inferior colegilor mei, deși se aflau printre ei câțiva care erau de pe atunci destinați sa ocupe locurile profesorilor noștri. În sfârșit, secolul nostru îmi pare tot atât de înfloritor și de bogat în minți luminate ca oricare dintre cele care îl precedaseră. Aceasta mă facea, deci, sa-mi iau libertatea de a-i judeca pe toți ceilalți în funcție de mine, concluzionând ca nu exista nicio știință pe lume care sa fie așa cum fusesem învățat sa cred.

Totuși, am continuat sa pretuiesc studiile școlare. Eram conștient ca limbile străine învățate acolo sunt trebuincioase pentru înțelegerea scrierilor antice, ca farmecul fabulelor ascute mințea, ca faptele memorabile din istorie o înalță și, dacă sunt citite cu atenție, ele pot ajuta la formarea judecării, ca lectura atentă a celor mai bune cărți este ca o convorbire cu cei mai de seamă oameni ai veacurilor trecute care le-au scris pe acestea, și chiar o convorbire elaborată, în care ni se dezvăluie numai cele mai alese gânduri ale lor, ca elocvența are puteri și frumuseți neasemuite, ca poezia cuprinde farmece și desfătări încântătoare, ca în matematica se găsesc multe invenții subtile potrivite atât pentru a-i multumi pe cei dornici de a învăța, cât și pentru perfecționarea artelor și ușurarea muncii oamenilor, ca multe precepte și indemnuri la virtute foarte folositoare se pot găsi în tratatele despre morali, ca teologia ne arată calea spre rai, ca filosofia ne oferă mijloacele de a vorbi despre orice lucru păstrând aparenta adevărului astfel încât sa stârneasca admirația celor mai puțin învățați, ca jurisprudența, medicina și celelalte științe le aduc onoruri și bogății celor care le cultivă, și, în sfârșit, ca este util sa le fi cercetat pe toate, chiar și pe cele care cuprind cele mai multe superstitii și erori, astfel încât sa putem cunoaște adevărata lor valoare și sa ne pazim de a fi înșelați.